



Enskilda Högskolan  
Stockholm

Kandidatprogrammet i mänskliga rättigheter

# Omhändertagande av barn och rätten till familjeliv

Författare: Hoodo Osman

Handledare: Ulf Johansson Dahre  
Enskilda Högskolan Stockholm

## **Förord**

Jag vill rikta ett stort tack till mina syskon som inspirerar mig varje dag att fortsätta kämpa och har varit stor stöd under hela utbildningen. Utan er hade jag aldrig fått ihop denna uppsats. Tack Madelene för ditt stöd och engagemang under mitt skrivande. Jag vill även tacka min handledare Ulf Johansson Dahre för stöd och synpunkter.

Hoodo Osman  
Stockholm, April 2021

## **Sammanfattning**

Tvångsomhändertagande av barn sker mot föräldrarnas vilja. Myndigheter genomför omhändertagande med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Barn kan omhändertas på grund av missförhållande i hemmet exempelvis våld och övergrepp, brister i omsorgen eller andra förhållanden i hemmet. Barn kan även omhändertas på grund av eget beteende så kallat beteendefall. Rätten till privat- och familjeliv som stadgas i artikel 8 i Europakonventionen inskränks när barn omhändertas. I samma artikel framgår även rätten att ha vårdnad om sitt barn och rätten att föräldrar och barn får umgänge. Skyddet för privat- och familjelivet är inte en absolut rättighet och kan inskränkas med stöd av lag. Uppsatsens huvudsyfte är att studera hur omhändertagande av barn med stöd av svensk förhåller sig till rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionens. Ett annat syfte med uppsatsen är att analysera Barnkonventionens tillämpning i svensk rätt efter att den har blivit svensk lag. Artikel 3 och 12 i Barnkonventionen säger att stater som har bundit sig till konventionen ska beakta barnets bästa i alla ärenden och beslut som rör barn, samt att barn ska få möjlighet att uttrycka sina åsikter om frågor som rör dem själva. Frågeställningen i uppsatsen besvaras med hjälp av rättsdogmatisk metod.

**Nyckelord:** Barnets bästa, privat och familjeliv, LVU, Barnkonventionen,

## Summary

Children taken into care by the social services against the parents' will, child care agencies take children into care with the support of the law (LVU). Children are cared for on the basis of section 2§ LVU which occurs due to misconduct in the home, for example violence and abuse, deficiencies in care or other conditions in the home. There is another reason which can lead to children being taken from their parents and it is their own behavior "behavior case" with the support of § 3 LVU. Parents' right to respect for private and family life granted by the article 8 in the European Convention on Human Rights is restricted when children are taken into care by social services.

The same article also states the right to have custody of one's child and the right for parents and children to have contact. The protection of private and family life is not an absolute right and can be restricted by law. The main purpose of the thesis is to study how the care of children with the support of §§ 2, 3 LVU relates to the right to protection of private and family life according to Article 8 of the European Convention. Another purpose of the thesis is to analyze the Convention on the Rights of the Child in Swedish law after it has become law. Articles 3 and 12 of the Convention on the Rights of the Child state that States Parties to the Convention shall take into account the best interests of the child in all matters and decisions affecting the children and that they shall have the opportunity to express their views on matters affecting them. The questions in the essay are answered using a legal dogmatic method.

**Engelsk titel:** Taking care of children by the social services and the right to family life. How the care of children with the support of §§ 2, 3 LVU relates to the right to protection of private and family life according to Article 8 of the European Convention.

**Keywords:** The best interests of the child, Convention on the Rights of the Child, children's rights.

## Förkortningar

- SoL – Socialtjänstlagen (2001:453)
- LVU – lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
- FB – Föräldrabalken (1949:381)
- Europakonventionen – Europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna
- Barnkonventionen – FN:s konvention om barns rättigheter
- BsL – Barnskyddslagen
- FN – Förenta Nationerna
- UNICEF – United Nations International Children Emergency Fund
- BO – Barnombudsmannen
- Prop. – Proposition

## Innehållsförteckning

<b>1 Inledning</b> .....	<b>7</b>
1.1 Bakgrund .....	7
1.2 Syfte och frågeställning.....	8
1.3 Disposition.....	8
1.4 Metod och material .....	9
1.5 Teori och tidigare forskning.....	10
<b>2 Lagar och konventioner.....</b>	<b>11</b>
2.1 Socialtjänstlagen.....	11
2.2 Lagen om vård av unga .....	11
2.3 Europakonventionen.....	13
2.4 Barnkonventionen.....	14
<b>3 Rätten till privat- och familjeliv.....</b>	<b>17</b>
3.1 Barnomhändertagande - en kränkning av familjelivet?.....	18
3.2 Barnets bästa .....	19
3.3 Barnets bästa i Föräldrabalken.....	20
3.4 Barnets vilja och talerätt .....	20
<b>4 Rättsfall.....</b>	<b>22</b>
4.1 Olsson mot Sverige .....	22
4.2 Eriksson mot Sverige .....	23
4.3 Upphörande av vård.....	24
4.4 Barnkonventionen som lag .....	25
4.5 Slutsats.....	26
5 Bibliografi.....	29

# 1 Inledning

## 1.1 Bakgrund

Tvångsomhändertagande av barn och unga utgör allvarliga ingrepp i familjelivet. Barn kan enligt svensk lag omhändertas på grund av olika orsaker och det måste finnas tungt vägande skäl för att omhändertagande ska tillämpas. Barn kan även omhändertas på andra sätt exempelvis med så kallade SoL-placeringar som bygger på frivillighet och innebär att föräldrar lämnar sitt samtycke till placeringen. Om dessa frivilliga insatser inte är tillräckliga kan barn tvångsomhändertas mot förälders vilja. Omhändertagande sker med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Grundprincipen för tillämpning av denna lag är att barnets hälsa eller utveckling riskerar att skadas. Att tvångsomhänderta barn och unga är en av de allra mest ingripande åtgärder som staten genom sociala myndigheter kan vidta och en fråga är förstås hur många barn som är föremål för tvångsomhändertagande i Sverige idag. Socialnämnden i kommunerna har ansvar för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden.<sup>1</sup> Artikel 8 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter stadgar rätten till privat- och familjeliv. Rättigheterna i artikel 8 är inte absoluta och stater kan inskränka rättigheter med stöd av nationell lag. När det gäller barnomhändertagande som socialtjänsten gör måste de uppfylla rekvisiten i EKMR artikel 8 (2) som stadgar att offentliga myndigheter inte får inskränka rätten till privat- och familjeliv utan stöd av lag. Det måste dessutom anses vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till nationell säkerhet.<sup>2</sup> Barn har rätt att bo kvar med sina föräldrar eller familj så länge det inte går emot barnets bästa. Efter att Barnkonventionen blivit svensk lag innebär detta att barn har fått ett starkare skydd och konventionen kan användas för att kräva alla dessa rättigheter.<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> SoL 5 kap.1§.

<sup>2</sup> Europakonventionen.

<sup>3</sup> UNICEF, Barnkonventionens ställning i Sverige 2020.

## 1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att studera hur omhändertagande av barn med stöd av 2, 3§ LVU förhåller sig till rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. Ett annat syfte är att analysera Barnkonventionen i svensk rätt efter att den har blivit nationell lag.

## 1.3 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i fyra kapitel, den inleds med bakgrund, syfte, metod och material samt tidigare forskning. Bakgrunden innehåller beskrivning och historia om barnomhändertagande och rätten till privat- och familjeliv. Vidare presenteras syftet och materialet som används till uppsatsen. I kapitel 2 kommer redogörelse för svensk lagrum, Socialtjänstlagen, LVU och föräldrabalken samt europakonventionen och barnkonventionen. Detta för att studera vilka paragrafer och artiklar som behandlar hur omhändertagande av barn med stöd av 2, 3§ LVU förhåller sig till rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. I samma kapitel punkt 2,4,1 presenteras principen om barnets bästa som är en viktig punkt i uppsatsen.

I det tredje kapitel presenteras rätten till privat- och familjeliv i artikel 8 i europakonventionen. I samma kapitel punkt 2,2 presenteras hur omhändertagande av barn påverkar rätten till familjeliv och de andra lagar som ligger till stöd för familjelivets inskränkning. I den tredje kapitel presenteras även principen om barnets bästa i barnkonventionen som stadgas i artikel 3, samt andra rättskällor som barnets bästa i föräldrabalken samt barnets bästa i LVU. I sista punkten av kapitel fyra presenteras barnets vilja och barnets rätt att komma till tals i alla frågor som rör dom.

I det fjärde kapitel presenteras två rättsfall från europadomstolen, Olsson mot Sverige (24.03.1988, 10465/83) och Eriksson mot Sverige, (22.06.1989, 11373/85). Detta för att se vad europadomstolen säger om rättigheterna som garanteras av det i förhållande till tvångsvård av barn. i den fjärde kapitel presenteras även upphörande av vård av barn och unga. Vidare kommer uppsatsen att sammanfattas genom en slutsats som en avslutande del av kapitel 4. Kapitlet är uppbyggt utifrån de frågeställningar som avses att besvara.



## 1.4 Metod och material

För att kunna uppnå uppsatsens syfte har jag använt mig av rättsdogmatisk metod. Metodens syfte är att analysera gällande rätt i form av lagstiftning, rättspraxis, och rättsvetenskapliga analyser. Denna metod har tre steg, först ska man fastställa gällande rätt, sedan förklarar man innebörden av den lagstiftning som används och till slut ska man förklara hur regeln ska tillämpas i det aktuella målet.<sup>4</sup> Eftersom uppsatsens syfte är att studera hur omhändertagande av barn med stöd av 2, 3§ LVU förhåller sig till rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen har jag använt lagrum och konventioner som socialtjänstlagen, föräldrabalken, LVU, Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen.

## 1.5 Teori och tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning kring omhändertagande av barn, rätten till familjeliv, samt inkorporeringen av Barnkonventionen i svensk rätt. Omhändertagande av barn med stöd av LVU är ett ämne som olika forskare och författare i olika discipliner har skrivit om. Tommy Lundström och Pernilla Leviner har skrivit om ämnet till exempel boken ”*Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*” och även Professor Titti Mattsson har även forskat om lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Forskningar som har gjorts om hur omhändertagna barn upplever vård de får visar att barn som har bott med familjehem eller institutionsvård i längre perioder var nöjda med vårdens innehåll. Det gäller särskilt de som var placerade i familjehem, medan barn som varit placerade i HVB är mindre nöjda. Trots detta tyckte majoriteten av barnen att de hade haft det bra.<sup>5</sup> Pernilla Leviner och Tommy Lundström menar att grunden och främsta syftet med tvångsomhändertagande av barn är att barnens liv ska bli bättre än om de skulle stannat i föräldrahemmet. Samtidigt hävdar de att ”ur ett forskningsmässigt perspektiv är det svårt att svara på om fallet är så”. Omedelbart omhändertagande kan leda till att barnets hälsa och utveckling skadas, men det finns några svensk forskning som visar hur omedelbart

---

<sup>4</sup> Kleineman Jan, Rättsdogmatisk metod. i Korling & Zamboni (red) 2013. *Juridisk metodlära*. Lund.

<sup>5</sup> Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

omhändertagande räddar liv eller förhindrar svårt lidande.<sup>6</sup> Forskning om långsiktiga effekter av tvångsplaceringar har inte gjort skillnad på tvångsplaceringar dessutom finns det mycket skrivet om resultaten på långsiktigt utfall i vuxen åldern. Pernilla Leviner och Tommy Lundström menar att ”det är även svårt att urskilja i vilken grad de problem barnen får som vuxna är ett resultat av svårigheter de hade med sig när de placerades eller om det handlar om brister i själva vårdmiljön”.<sup>7</sup> När det gäller barnkonventionen finns det inte tillräckligt med forskning som tyder effekter efter att den har blivit lag. Barnkonventionen har varit lag i Sverige sedan januari 2020.

Verktyget som använts till uppsatsen för att analysera materialet var lagrum och konventioner som socialtjänstlagen, föräldrabalken, LVU, Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen. När det gäller teoretiska utgångspunkt har uppsatsen liberal teori om att individer har universella och individuella rättigheter som begränsar statens intrång i enskildas privata- och familjers liv. den är en vanlig teori i mänskliga rättigheter.

---

<sup>6</sup> Leviner Pernilla & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

<sup>7</sup> Leviner Pernilla & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

## 2 Lagar och konventioner

### 2.1 Socialtjänstlagen (SoL)

Det är de kommunala socialnämnderna och socialförvaltningen som har det yttersta ansvaret för att skydda och ge stöd till alla medborgare i kommunen.<sup>8</sup> Enligt SoL 5 kap har socialnämnden särskilda ansvar för barn, de ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden ska i nära samarbete med hemmen främja barnets personlighetsutveckling och ge barnet stöd till fysisk och social utveckling. Socialnämnden ska även enligt lagen bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa.<sup>9</sup> I 1 kap 2§ i socialtjänstlagen stadgas att barnets bästa ska beaktas vid beslut och andra åtgärder som rör barnet. Det är kommunerna som har yttersta ansvar för insatser enligt denna lag. Barn och unga har rätt till att få stöd på frivillig väg om detta inte är tillräckliga kan socialnämnden använda tvångsåtgärder för att skydda barnen. Anställda på vissa myndigheter som till exempel skola och hälso- och sjukvård är skyldiga enligt lag att anmäla om de misstänker att barn far illa. Enligt 14 kap. 1 c § SoL allmänheten bör även anmäla till socialnämnden om de misstänkar om att barn far illa.<sup>10</sup>

### 2.2 Lagen om vård av unga (LVU)

Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ger barn och unga skydd för att de ska växa upp med säker och trygg miljö, lagen motverkar även allt som skadar barnets hälsa och utveckling under uppväxten. Områden som LVU täcker är exempelvis omedelbart omhändertagande och beredande av vård. Barn och unga som inte kan stanna kvar med deras föräldrar kan få vård genom 2 och 3 § LVU. Lagen skall vara en sista utväg då SoL inte är effektiv eller möjlig. Paragraf 2 och 3 i LVU används för beredande av tvångsvård. Enligt denna lag ska vård beslutas om ett barn utsätts för fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. För att lagen ska tillämpas måste det uppfyllas tre förutsättningar, *miljöfallen*, *beteendefallen* och att det måste finnas *behövlig vård kan inte ges på frivillig väg*.

---

<sup>8</sup> SoL (2001:453) kap2.1 §

<sup>9</sup> SoL (2001:453) kap5.

<sup>10</sup> SoL (2001:453) kap14.1c §

Enligt 2 § LVU kan barn omhändertas på grund av hemmamiljö om barnets utsätts för våld och andra kränkningar av deras mänskliga rättigheter, de s.k. miljöfallen. Miljöfallen handlar barnets boende och har kopplingar till förhållanden i hemmet. Om barnet eller den unga utsätts för våld eller andra typer av kränkningar som kan skada barnets hälsa och utveckling kan de omhändertas med stöd av 2 § av LVU.<sup>11</sup>

Beteendefallen 3§ LVU som handlar om barnets beteende som även avgör när ett barn omhändertas. Den bygger på att barnet eller den unga genom eget beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk genom brottslig, missbruk eller något annat beteende som skadar den ungas hälsa eller utveckling.<sup>12</sup>

Under de senaste decennierna har det skett reformeringar av SoL och LVU flera gånger. Anledningen till det var att det finns brister på skydd för barn som omhändertas. Uppmärksammade fall visar att vissa barn som farit illa och socialtjänsten får kritik i situationen som det.<sup>13</sup> Enligt 21 § LVU kan vård med denna lag upphöra om den inte längre behövs, det är socialnämnden som ska besluta när vården skall upphöra. Nämnden skall noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne. Vård som har beslutats med stöd av 2 § skall upphöra senast när den unge fyller 18 år. Vård som har beslutats med stöd av 3 § skall upphöra senast när den unge fyller 21 år.<sup>14</sup> Omedelbart omhändertagande kan även upphöra i vissa internationella situationer

- om en ansökan om *fortsatt omhändertagande för tillfällig vård* enligt 9 a § LVU inte har gjorts inom den tid som anges i 8 §
- om förlängning av tiden i 8 § LVU inte har begärts, eller
- när rätten avgör frågan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård enligt 9 a § LVU<sup>15</sup>

---

<sup>11</sup> LVU 2 §

<sup>12</sup> Schiratzki, Johanna, 2019. Barnrättens grunder. Lund.7 uppl.

<sup>13</sup> Åhman Karin & Leviner & Zillen Kvot. *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

<sup>14</sup> LVU 21§

<sup>15</sup> Socialstyrelsen. LVU.

## 2.3 Europakonventionen

Sverige ratificerade Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheter år 1952. Rättigheter och friheter som konventionen innehåller har kopplingar till den personliga integriteten. Europakonventionen påverkar även barnets rättigheter, när socialtjänsten och andra rättstillämpare ska avgöra frågor som gäller barn omhändertagande med stöd av LVU ska det alltid beaktas barnets rättigheter som finns i europakonventionen. Enligt artikel 8 ”har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Denna rättighet får endast inskränkas genom lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt”<sup>16</sup>

Staten har skyldighet att skydda familjelivet eftersom denna artikel finns i svensk lag. När domstolen eller andra myndigheter som socialnämnden ska avgöra frågor om omhändertagande enligt LVU behöver de beakta de rättigheter som finns i Europakonventionen. I exempelvis artikel 8 behandlas rätten till skydd för privat- och familjeliv, hem och korrespondens. Europakonventionen tillåter att staterna ingriper och omhändertar ett barn om vissa förutsättningar är uppfyllda för att ett ingrepp ska tillämpas <sup>17</sup>

Artikel 8 i Europakonventionen stadgar följande:

- 1, Var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.*
- 2. Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.*

---

<sup>16</sup> Kommittédirektiv 2004:51. Skyddet för den personliga integriteten

<sup>17</sup> Socialstyrelsen. LVU – Handbok för socialtjänsten.

## 2.4 Barnkonventionen

Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling år 1989, den ratificerades av Sverige 1990 och blev en del av svensk lag i början av 2020. Det är 196 länder som har ratificerat och den är konventionen som flesta länder i världen ratificerade. Det enda landet som inte ännu har ratificerat barnkonventionen är USA.<sup>18</sup> Stater som har ratificerat konventionen är juridisk bindande till konventionen och har skyldigheten till att följa rättigheter som finns i konventionens artiklar. Barnkonventionen syftar till att ge barn deras mänskliga rättigheter, enligt konventionen artikel 1 med barn avses varje människa under 18 år<sup>19</sup>. Konventionen omfattar alla typer av mänskliga rättigheter som medborgerliga, politiska, sociala, ekonomiska och kulturella.<sup>20</sup> Barnkonventionen innehåller 54 artiklar och de fyra artiklarna som är grundprinciper är Artikel 2, 3, 6 och 12. Dessa är vägledande för hur resten av barnkonventionen ska tolkas. Dessa principer utgör även grunden för ett barnrättsperspektiv. Att barnkonventionen är svensk lag innebär att den gör tydlig hur domstolar och andra myndigheter ska beakta barnets rättigheter i konventionen.

**Artikel 2** stadgar principen om icke-diskriminering som innebar att stater ska vidta alla lämpliga åtgärder för att barn ska skyddas mot alla typer av diskriminering. Artikeln lyder:

"2. Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, internationella, etniska eller sociala ursprung, egendom funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt. 2, konventionsstaterna ska vidta all lämpliga åtgärder för att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro".

**Artikel 3** är en av konventionens grundprinciper, i artikeln anges att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

---

<sup>18</sup> Åhman Karin.2020, *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

<sup>19</sup> Artikel 1 Barnkonventionen

<sup>20</sup> Åhman Karin.2020, *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

"1. vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ ska i första hand beakta vad som bedöms barnets bästa. 2. konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet, och ska för barnet, och ska för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder"<sup>3</sup>. " Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behöriga tillsyn.

**Artikel 6** anges barnets rätt till liv och överlevnad samt att stater ska säkerställa barnets utveckling. Den artikel har sin konkreta innehåll i andra artiklar i konventionen. Artikeln stadgar även följande: "1. Konventionsstaterna erkänner varje barns inneboende rätt till livet". "2. Konventionsstaterna ska till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling".

**Artikel 12** har ett nära samband med artikel 3 och anger att barn ska fritt kunna uttrycka sig i frågor som rör de med beaktande av barnets ålder och mognad. Artikeln lyder följande:

"1. Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad". 2. alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet. Artikel syftar till att ge barnet rätten till självbestämmande och inflytande och medbestämmande.

Stater som har ratificerat barnkonventionen har skyldigheten till att skydda barn mot olika typer av missförhållande. I artikel 19 står det att barn måste skyddas mot alla typer av fysiskt och psykiskt våld, skada eller övergrepp vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande inklusive sexuella övergrepp medan barn är föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård.<sup>21</sup>

---

<sup>21</sup> Barnkonventionen. Artikel 12

Barnkonventionen trädde kraft 1990 och blev folkrättsligt bindande i Sverige, konventionen hade betydelse i svenska rätten men myndigheterna har inte använt tillämpningar av den, trots detta hade konventionen fått större utrymme på ett annat plan exempelvis principen om barnets bästa och barnets rätt att bli hörd. Principerna ledde till att olika lagar har reformerats.<sup>22</sup> Det finns tre tilläggsprotokoll till barnkonventionen som täcker tre olika områden, handel med barn, barn i väpnade konflikter och att ge barn möjligheten att lämna in klagomål till barnrättskommitté.<sup>23</sup> Enligt barnkonventionen har barn rätt till social trygghet och skälig levnadsstandard, dessa rättigheter finns i artikel 26 och 27 i konventionen. Staten har skyldighet att vidta alla åtgärder som behövs för att förverkliga barnets rättigheter i alla områden.<sup>24</sup> Detta stadgas även i SoL kap 5 1§, det är socialnämnden tillsammans med barnets föräldrar eller vårdnadshavare som har yttersta ansvar för barn ska ha trygga uppväxt förhållande och goda levnadsvillkor.<sup>25</sup> FN:s barnrättskommitté granskar hur länderna följer Barnkonventionen. Enligt UNICEF har Sverige fått kritik flertal gånger från barnkommittén på grund av bristerna på konventionen innan den har blivit svensk lag. De menar att eftersom konventionen inte har varit lagstadgad så har den inte haft samma status som andra svenska lagar och därmed avfärdats av myndigheter och politiker.<sup>26</sup>

### **3 Rätten till respekt för privat och familjeliv**

Familjen är i de allra flesta kulturer basen för den samhällliga organisationen. I barnkonventionen inleds att medlemsstaterna: är övertygade om att familjen, såsom den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmars och särskilt för barnens utveckling och välfärd, bör ges nödvändigt skydd och stöd så att den till fullo kan ta på sig sitt ansvar i samhället.<sup>27</sup>

Myndigheterna som socialtjänstens beslut om tvångsomhändertagande av barn utgör ett ingrepp i artikel 8 i europakonventionen som stadgar rätten till privat och familjeliv. För att beslut ska godkännas måste villkoren som finns i punkt 2 i artikel 8 europakonventionen uppfylls. Rätten till privat-och familjeliv kan inskränkas med stöd av lag "Offentlig

---

<sup>22</sup> Åhman Karin & Leviner & Zillen Kvot. *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

<sup>23</sup> UNICEF. Tilläggsprotokoll till barnkonventionen.

<sup>24</sup> Åhman Karin & Leviner & Zillen Kvot. *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

<sup>25</sup> SoL (2001:453)

<sup>26</sup> UNICEF.

<sup>27</sup> Schiratzki, Johanna, 2019. *Barnrättens grunder*. Lund.7 uppl.



myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter"<sup>28</sup>. Artikel 7 i den europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna stadgar även rätten till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer.

När barnplaceringar sker ska det i första hand övervägas om det finns anhöriga eller annan närstående som kan ta emot barnet enligt 6 kap. 5 § socialtjänstlagen.<sup>29</sup> Det är socialtjänstens ansvar att se till att barn placeras så nära hemmet så möjligt, detta är grundkrav på god vård. Enligt 6 kap. 1 § i socialtjänstlagen måste kontakten mellan barnet och anhöriga samt närstående fungera. Barnets rätt till att umgås med sina föräldrar regleras även i 14 § LVU. Europadomstolen har även slagit fast att barnets bästa måste beaktas för att rätten till privat och familjeliv inte ska kränkas, samtidigt har varje stat ansvaret till att skydda barn.<sup>30</sup> Rätten till familjeliv regleras i föräldrabalken 6 kap 11 § som lyder.

*"Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål".*

Artikel 5 i barnkonventionen stadgar även att stater ska respektera de rättigheterna och skyldigheter som föräldrar har till sina barn. Denna princip förekommer även föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad och umgänge. Barnet rätt till sina föräldrar finns även i principen om barnets bästa.<sup>31</sup> I FN:s deklarationen om mänskliga rättigheter stagas att staten har ansvar att skydda familjer och rätten att ha familj, fastslås följande: *"Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd."*<sup>32</sup>

---

<sup>28</sup> Europakonventionen Artikel 8,2

<sup>29</sup> SoL (2001:453)

<sup>30</sup> Schiratzki, Johanna, 2019. Barnrättens grunder. Lund. 7uppl.

<sup>31</sup> SOU 1997:116

<sup>32</sup> FN:s Konventionen om mänskliga rättigheter.

### 3.1 Barnomhändertagande - en kränkning av familjelivet?

Socialnämnden har särskilt ansvar för att barn och unga ska få trygg uppväxt. Nämnden ska även se till att barn och unga får stöd till fysisk och social utveckling och ska enligt lag förebygga att barn far illa. Barn och unga kan få stöd med SoL-placeringar som bygger på frivillighet och innebär att föräldrarna lämnar sitt samtycke till placeringen.

Tvångsomhändertagande av barn sker om dessa frivilliga insatser inte är tillräckliga. Det är lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga som gäller när barn behöver skyddas från allt som skadar deras hälsa och utveckling. Lagen ger barn och unga skydd för att de ska växa upp med säker och trygg miljö. Vård enligt LVU lagen kan beslutas om barnet eller den unga utsätts för fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Enligt artikel 8(1) i Europakonventionen har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Denna rättighet kan inskränkas genom lag. För att inskränkningen av familjelivet ska tillåtas måste följande tre punkter uppfyllas:

- o Ingreppet ska vara lagligt
- o Om statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande hotas samt, skydd för hälsa eller moral, skydd för andra personers fri och rättigheter
- o Det måste vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälles intresse.<sup>33</sup>

Med respekt för familjelivet menas rätten till att ha en familj som man kan leva tillsammans med. Artikel 8 stadgar respekt för familjelivet som generellt menas en rätt att vara tillsammans. Barnomhändertagande mot föräldrarnas vilja skulle därmed kunna utgöra en kränkning av rätten till familjeliv enligt EKMR art.8. också artikel 16 i barnkonventionen stadgar barnets rätt till privat- och familjeliv och att den inte ska utsättas för ingrepp. Av artikel 16 i Barnkonventionen framgår följande; "Inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende." Samtidigt ger Barnkonventionens artikel 9 barnet skydd även mot sina föräldrar och därmed implicit sin familj. Staten har skyldighet att skydda familjelivet, men den har också skyldighet att se till att barn och ungas

---

<sup>33</sup> Steel and Others mot Sverige (67/1997/851/1058).

hälsa och utveckling inte skadas i hemmet. Umgänge mellan barn och föräldrar kan därför begränsas i vissa fall. Socialnämnden kan med stöd av lag besluta om umgängesbegränsning eller att föräldrar inte ska informeras om var deras barn är placerade.<sup>34</sup>

### 3.2 Barnets bästa

Principen om barnets bästa infördes första gången i barnlagar som skapades under 1917-1920. Principen är väletablerad i lagstiftningen som rör barn och har fått stort utrymme i olika rättstillämpningen. Den är även en av grundprinciperna i Barnkonventionen.<sup>35</sup> I första hand ska det alltid beaktas vad som är barnets bästa vid alla beslut som rör barn. Artikel 3 i barnkonventionen lyder:

*Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedömts vara barnets bästa.*

Principen återfinns även i artikel 5 och 18 som rör föräldrars ansvar och samarbete samt artiklarna 20-21 omhändertagande och adoption. Principen kan användas som en allmän princip som ska genomsyra lagstiftningar samt att ge tolkningar till andra artiklar i konventionen.<sup>36</sup> Principen om barnets bästa är en viktig del av LVU. Barnets bästa regleras även i föräldrabalken (FB). Enligt FB 6 kap. 2 a § skall barnets bästa vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.<sup>37</sup> Principen om barnets bästa återfinns även i 1 kap. 2 § i Socialtjänstlagen där det framgår att vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.<sup>38</sup> Förhållandet mellan barnets bästa, barnets behov och barnets vilja kan beskrivas som att barnets bästa fastställs genom sammanvägning av barnets behov, såsom dessa bedöms i den särskilda situationen, och barnets vilja, såsom den uttrycks av barnets rörande den särskilda situationen. Barnets bästa ska alltså bedömas genom tolkningar av båda barnets behov och vilja.<sup>39</sup>

---

<sup>34</sup> Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

<sup>35</sup> Dahlstrand Lotta & Eriksson Maria & Förberg Linda, 2014. *Barnrätt. En antologi*. Stockholm.

<sup>36</sup> Barnrättsgrunder.

<sup>37</sup> FB 2 kap. 2 a §

<sup>38</sup> SOL (2001:453)

<sup>39</sup> Alexius Katarina och Hollande Anna, 2014. *Barnrätt. En antologi*. Stockholm.

Barn har lika värde som vuxna och har rätt till att bli bemötta med värdighet och respekt på lika villkor som andra människor. Enligt 1 kap. 2 § Regeringsformen ska den offentliga makten utövas med respekt för allas lika värde, och allas värdighet och frihet ska respekteras.<sup>40</sup>

### 3.3 Barnets bästa i Föräldrabalken

Principen om barnets bästa stadgas i föräldrabalken kap. 6 § 2 där det framgår att ”barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.” Den fortsätter med att tydliggöra hur man bedömer vad som är bäst för barnet. Föräldrabalken 6:2 lyder följande:

Vid bedömningar av vad som är bäst för barnet skall det fästas avseende särskilt vid

- Risken för att barnen eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och
- Barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.<sup>41</sup>

Det ska beaktas att risken för att barnet utsätts för våld eller andra typer av kränkningar som skadar barnets hälsa och utveckling. När myndigheterna bedömer vad som anses vara bäst för barnet kan barnets kön, ålder, kulturell identitet, religion vägas in. Grundläggande rättigheter som barn har innebär att alla barn omfattas i det och har rätt att få ta del av sina rättigheter. Som tidigare nämnts ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som tas. Barnets utveckling och rätt till att kunna uttrycka sina åsikter är även en viktig del av insatserna som görs för barn.<sup>42</sup>

---

<sup>40</sup> Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

<sup>41</sup> Föräldrabalk (1949:381)

<sup>42</sup> SOU 2015:71. S.115

### 3.4 Barnets vilja och talerätt

Enligt FB är barn under 18 år omyndiga och saknar rättslig handlingsförmåga. Detta gör att de inte kan påverka beslut som rör dem själva även om barn har rätt till att föra sin talan från 15 års ålder med stöd av SoL och LVU. Barn och unga har dessutom rätt till att få information och möjlighet kunna uttrycka sina åsikter om allt som rör dem men detta ska alltid relateras till barnets ålder och mognad.<sup>43</sup> Att barn ska vara rättighetsbärare som kan uttrycka sin egen vilja och att deras intresse ska vara vägledande är grundbudskap i Barnkonventionen. Barnets och ungas rätt till delaktighet ger barnen grundläggande värderingar i samhället exempelvis, demokrati, rättssäkerhet och skydd för individens integritet. Att de respekteras och lyssnas på är främst tänkt att gynna deras fortsatta levnadsvillkor och bidrar till utveckling i samhället genom ökad kunskap om barns behov och kunskap.<sup>44</sup>

Enligt Katrina Alexius och Anna Hollanders rättighets modell finns det ett förhållande mellan barnets bästa, barnets vilja och barnets behov. De menar att det är barnets egen vilja och behov som i första hand ska bedömas vad som ska vara barnets bästa.<sup>45</sup>

Denna barnets rätt att bli hört diskuterades i FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 12. Barnkommittén menade att denna rättighet gäller alla processer som till exempel vårdnad och omvårdnad.<sup>46</sup> Socialnämnden har ansvar att prata med barnet och framföra dess åsikter. Domstolen ska sedan ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad enligt FB 6:2a.<sup>47</sup> Även 36 § LVU reglerar barnets rätt att komma till tals i ärenden som rör barnets egen vilja. Barns rätt till att komma till tals finns även i Föräldrabalken 6:11. Detta kan tolkas som att barn har rätt till inflytande i alla frågor som berör dem.<sup>48</sup>

36 § LVU stadgar följande:

*"Den unge ska få relevant information. Den unge ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om den unge inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Den unges åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad."*

---

<sup>43</sup> Prop. 2006/07:129.

<sup>44</sup> Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

<sup>45</sup> Schiratzki, Johanna, 2019. *Barnrättens grunder*. Lund. 7uppl.

<sup>46</sup> Schiratzki, Johanna, 2019. *Barnrättens grunder*. Lund. 7uppl.

<sup>47</sup> Arrhenius Lars och Schultz Mårten, 2014. *Barnrätt. En antologi*. Stockholm.

<sup>48</sup> Schiratzki, Johanna, 2019. *Barnrättens grunder*. 7. uppl. Lund.

Titti Mattsson menar att barnrättsperspektivet vilar på Barnkonventionens fyra grundläggande principer om icke diskriminering, principen om barnets bästa, rätten till liv och rätten att uttrycka sina egna åsikter.<sup>49</sup> Enligt Mattsson det finns det en tydlig koppling mellan barnets rätt till familj och principen om barnets bästa.<sup>50</sup>

Mattsson argument får stöd i Barnrättskommittén som i sin allmänna kommentar tar upp fem steg som ska genomföras för att artikel 12 i Barnkonventionen ska implementeras konsekvent:

- *Första steget* är att förbereda barnet genom information om rättigheten och vad denna rättighet innebär.
- *Andra steget* är att skapa en miljö och upplägg som passar barnet.
- *Tredje steget* är att göra bedömningar om barnets förmåga, samt att se om barnets egna åsikter kan påverka ärendet och beslutet.
- *Fjärde steget* är att informera barnet om resultatet av processen och förklara hur barnets åsikter har beaktats. Detta för att barnet ska vara delaktig i processen.
- *Femte steget* består i att tydliggöra att barnet kan överklaga ett beslutet.<sup>51</sup>

## 4 Rättsfall i Europadomstolen

### 4.1 Olsson mot Sverige

Fallet Olsson mot Sverige handlar om familjen **Stig och Gun Olsson** där deras barn omhändertogs av staten och placerades i olika fosterhem långt från deras föräldrar. Barnen omhändertogs på grundval av brister i omsorgen. Fallet gick vidare till Europadomstolen och föräldrarna menade att den svenska staten hade kränkt deras mänskliga rättigheter enligt artikel 6 angående rätten till en rättvis rättegång och artikel 8 om respekt för privat- och familjeliv samt korrespondens i EKMR. Domstolen menade att Sverige kränkte artikel 8 eftersom man inte sett till att det fanns en kontinuerlig kontakt mellan föräldrarna och barnen.<sup>52</sup> Europadomstolens prövning byggde på Barnavårdslagen (1960:97) och den tidigare versionen av LVU (1980: 621). Enligt Europadomstolens uppfattning kan det inte finnas

---

<sup>49</sup> Mattsson, Titti, 2017. Barnrättsperspektivet i tvångsvården för barn och unga. Leviner, Pernilla & Lundström, Tommy (red.), *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*, 1. uppl. Stockholm.

<sup>50</sup> Mattsson, Titti, 2010. Rätten till familj inom barn- och ungdomsvården, 1. Uppl. Malmö.

<sup>51</sup> Barnombudsmannen. Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa.

<sup>52</sup> Olsson mot Sverige, 24/04/1988, 1988

något tvivel om att dessa frågor orsakade föräldrarna betydande besvär och framför allt stor ångest och oro. Närhetsprincipen är relevant på detta fall, då principen innebär att insatser så långt så möjligt skall ges där barnet bor.<sup>53</sup>

## 4.2 Eriksson mot Sverige

Fallet Eriksson mot Sverige handlade också om barn som omhändertogs på grund av brister i hemmiljön. Myndigheten i Sverige förlitar sig på 2 § LVU. Enligt Europadomstolen skedde det inskränkningar av umgänget mellan föräldrar och barn eftersom ett flyttningsförbud infördes om avsåg att förhindra att barnen skulle flytta till sina föräldrar igen.

Europadomstolen menade att det har skett inskränkningar i artikel 8 i EKMR som stadgar rätten till privat- och familjeliv eftersom barnet inte kunde umgås med sina föräldrar och flyttförbudet som utfördes kränkande även deras rätt till familjeliv.<sup>54</sup> Syftet med ett flyttningsförbud är att tillgodose barnets bästa om barnets hälsa och utveckling kan skadas. Enligt 24 § LVU ”förvaltningsrätten får efter ansökan av socialnämnden för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om en underårig att ta denne från ett hem om det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet”<sup>55</sup>. När man bedömer om det föreligger en påtaglig risk för skada ska följande faktorer beaktas: barnets ålder, utvecklingsgrad, egenskaper och känslöbindningar. Vidare måste beaktas den tid barnet har vårdats på annan plats än hos föräldrarna, de levnadsförhållanden barnet har och de förhållanden som råder i det hem som barnet skulle flyttas till. Föräldrarnas kontakter med barnet under tid som de har varit åtskilda bör också kunna vägas in.<sup>56</sup>

När det gäller bedömningar som europadomstolen gör om inskränkning av rättigheter som stagas i konventionen har gjorts av en offentlig myndighet prövar domstolen om ingreppet mot rättigheter har skett med stöd av lag, och var ägnat att tillgodose ett legitimt intresse. Europadomstolen prövar även om ingreppet var nödvändigt och proportionerligt i ett demokratiskt samhälle. Fallet Olsson mot Sverige visar europadomstolen vikten av umgänge då socialnämnden fattade ett beslut om ett begränsat umgänge vilket ledde till att kontakten mellan barnen och föräldrarna inte fungerade. Omhändertagande av barn med stöd av LVU

---

<sup>53</sup> SOU 2000:77

<sup>54</sup> Eriksson mot Sverige, 22.06.1989, 11373/85.

<sup>55</sup> LVU 24 §

<sup>56</sup> Prop. 1979/80:1

upphör när det inte längre finns ett behov av vård. Barn kan återförena med sin familj. Under tiden som vård pågår ska barn och ungas integritet respekteras samt umgängen ska beaktas enligt rättskällorna.

### 4.3 Upphörande av vård

Vård med stöd av LVU kan upphöra och utgångspunkten för detta är att barnet ska återvända till föräldrar eller vårdnadshavare. Enligt 13 § LVU ska tvångsvården omprövas och övervägas var sjätte månad.<sup>57</sup> Vård kan alltså upphöra beroende på vilken paragraf i LVU som har använts. ”Om barn eller den unge beretts vård med stöd av 2 § ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas”.<sup>58</sup> Vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra när barnet fyller 18 år. ”Har den unge beretts vård med stöd av 3 § ska socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Denna fråga ska därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning”.<sup>59</sup> Vård med stöd av 3 § LVU ska upphöra när barnet eller den unge fyller 21 år. Det framgår även av 21 § LVU att vård ska upphöra om den inte behövs längre. Detta tolkas som att omhändertagande av barn ska upphöra om barnet eller den ungas hälsa och utveckling inte skadas längre om de återvänder till miljön de ursprungligen kom ifrån.<sup>60</sup>

---

<sup>57</sup> Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränsszoner*. Warsaw.

<sup>58</sup> LVU13 §

<sup>59</sup> LVU13 §

<sup>60</sup> . Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränsszoner*. Warsaw.



#### 4.4 Barnkonventionen som svensk lag

Den 1 januari 2020 inkorporerades FN:s Barnkonvention i svensk lag. Men konventionen hade inflytande vid bedömningar av ärende som rör barn redan innan den blev svensk lag. Att Barnkonventionen idag är svensk lag innebär att domstolar och myndigheter har ett starkare krav på sig att tillämpa konventionen.<sup>61</sup> Inkorporeringen av Barnkonventionen i svensk lag innebär att den har samma rättsliga status som andra nationella lagar. Barnkonventionen som lag anses komma att ha mer effekt för barn i utsatta situationer, exempelvis i vårdnadstvister och i omhändertagande av socialtjänsten. Dessa barn kan få bättre rättsligt skydd och vara delaktiga i frågor och beslut som rör dem. UNICEF menar att förändringar inte kommer ske snabbt utan detta kan vara ett långsiktigt arbete och synsätt på barn som kan få genomslag i samhället.<sup>62</sup> Den internationella rätten ska tolkas i ljuset av barnkonventionen, konventionen ska även bidra synen på barn som rättighetsbärare starks och barnets intresse uppmärksammas vid bedömningar av vad som anses vara barnets bästa.<sup>63</sup> Flera stadgande av i barnkonventionen har transformerats i svensk rätt, konventionens grundprinciper som finns i artikel 3 om barnets bästa, artikel 12 om barnets tal rätt. Det har även skett lag reformeringar som är kopplat till barnkonventionen till exempel socialtjänstlagen (2001:451) och skollagen (2010:800).<sup>64</sup> Barnkonventionens grundprinciper grundprinciper i artiklar 2,3,6 och 12 är vägledande för hur resten av barnkonventionen ska tolkas.

---

<sup>61</sup> UNICEF.

<sup>62</sup> UNICEF. Barnkonventionens ställning i Sverige

<sup>63</sup> Åhman Karin & Leviner & Zillen Kvot. *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

<sup>64</sup> Åhman Karin & Leviner. 2020, *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

## 4.5 Slutsatser och diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att studera hur omhändertagande av barn förhåller sig till rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i EKMR, barnets rätt enligt Barnkonventionen, samt svensk lag. Uppsatsen behandlade därför två frågor om hur omhändertagande av barn kan ske med stöd av LVU, samt hur rätten till skydd för privat- och familjeliv står sig i förhållande till omhändertagande.

Enligt LVU kan myndigheterna ingripa när barnets hälsa och utveckling riskerar att skadas på grund av barnets beteende eller missförhållanden i hemmet. Det finns tre krav som måste uppfyllas för att omhändertagande ska kunna tillämpas:

- om barnet eller den unga utsätts för våld eller andra typer av kränkningar i hemmet som kan skada barnets hälsa och utveckling.
- Om barnet eller den unga genom eget beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk genom t.ex. missbruk.
- om det behövlig vård kan inte ges på frivillig väg.

Rätten till privat och familjehem är central fråga i uppsatsen. EKMR artikel 8 skyddar inte bara barnets rätt till sin familj utan också föräldrars rätt till sina barn. Som nämnts ovan är även föräldrars rätt relativt stark i den svenska lagstiftningen. Eftersom tvångsomhändertagande av barn en mycket känslig och svårt ingrepp i familjelivet har det skett flera reformeringar av SoL och LVU. Reformeringen fortsätter när nu Barnkonventionen är inkorporerad i svensk lag. Principen om barnets bästa är grundprincip i barnkonventionen som stadgas i artikel 3. Barnets bästa förekommer även i artikel 5 och 18 om föräldrars ansvar samt artiklarna 20-21 adoption och omhändertagande. Barnets bästa är samtidigt en viktig del av LVU, den regleras även i föräldrabalken. Artikel 8 i europakonventionen har kopplingar till principen om barnets bästa när myndigheter vidtar åtgärder som rör barn. Detta ska alltid ske med barnets bästa i åtanke.

Avslutningsvis det kan finnas möjligheter och utmaningar med barnkonventionen som svensk lag. Den största möjligheten kan vara att Barnkonventionen som lag gör barnens rättsliga ställning starkare. Barnkonventionen som lag kommer att ha mer effekt för barn i vårdnadstvister och barn som omhändertas av socialtjänsten. Enligt UNICEF kommer inte förändringar ske under kort tid utan detta kan ta lång tid innan den får genomslag i samhället. Här kan man dra slutsatsen att det behövs mer kunskap om konventionen och vilka artiklar som är grunden för konventionen för att samhället ska känna till och tillämpa den nya lagen.

# Bibliografi

## **Proportioner**

Proposition 1994/95:224 Barns rätt att komma till tals

Prop. 2005/06:99 s.39 Barnets bästa

Prop. 1989/90:28

Prop. 2017/18:186

Prop. 1979/80:1 om socialtjänsten

Proposition 2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.

Prop. 1997/98:7 Vårdnad, boende och umgänge.

Prop. 2006/07:129

## **Statens offentliga utredning**

SOU 1997:116 Barnets bästa i främsta rummet

SOU 2015:71. Barn och ungas rätt vid tvångsvård, förslag till ny LVU. (B)

SOU 2000:77 Barn och unga i samhällsvård

## **Socialstyrelsen**

Socialstyrelsen, 2020. *LVU – Handbok för socialtjänsten*.

Socialstyrelsen, 2019. *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga*.

## **Litteratur**

Kleineman Jan, Rättsdogmatisk metod. i Korling & Zamboni (red.); 2013. *Juridisk metodlära*. Lund.

Leviner Parnila & Lundström Tommy (red), 2017. *Tvångsvård av barn och unga : rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Warsaw.

Mattsson, Titti, 2010. *Rätten till familj inom barn- och ungdomsvården*, 1. Uppl. Malmö.

Schiratzki, Johanna, 2019. *Barnrättens grunder*. Lund. 7uppl.

Åhman Karin & Leviner & Zillen Kvot. *Barnkonventionen i praktiken*. Norstedts juridik, Stockholm.

## Rättsfall från Europadomstolen

Eriksson mot Sverige, 22.06.1989, 11373/85.

Olsson mot Sverige, 24.03.1988, 10465/83.

Steel and Others mot Sverige (67/1997/851/1058).

## Övriga källor

### Elektroniska källor

Barnombudsmannen. Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om

Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa.

[https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/ak14\\_2019.pdf](https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/ak14_2019.pdf) Hämtad 2020-12-27

Europeiska konventionen om skydd för mänskliga rättigheter.

[https://www.echr.coe.int/documents/convention\\_swe.pdf](https://www.echr.coe.int/documents/convention_swe.pdf) Hämtad 2020-08-12 Hämtad 2020-12-10

Regeringen. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

<https://www.regeringen.se/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter> Hämtad 2020-12-20

Riksdagen. Skyddet för den personliga integriteten. Kommittédirektiv 2004:51

[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/skyddet-for-den-personliga-integriteten\\_GSB151](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/skyddet-for-den-personliga-integriteten_GSB151) Hämtad 2020-12-15

Socialstyrelsen. Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2019.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepointdokument/artikelkatalog/statistik/2020-8-6871.pdf/> Hämtad 2020-12-20

Socialtjänstlag (2001:453) 5 kap. Särskilda bestämmelser för olika grupper.

<https://lagen.nu/2001:453#K5> Hämtad 2020-12-12

UNICEF. Tilläggsprotokoll till barnkonventionen.

<https://unicef.se/barnkonventionen/tillaggsprotokoll>. Hämtad 2020-12-20

UNICEF. Barnkonventionens ställning i Sverige 2020

<https://unicef.se/projekt/barnkonventionens-stallning-i-sverige> Hämtad 2020-12-15